

Tendensen in veterinaire tools

drs. K.H. de Haas - Klink

NCI (Novad Coöperatie Ideëel)

Julianalaan 8-10, 3581 NT Utrecht

telefoon (030) 254 57 49 / (0316) 53 11 98, telefax (030) 251 17 87.

e-mail: K.H.de.Haas-Klink@inter.nl.net

Dit artikel beschrijft de rol van informatisering bij de veterinaire bedrijfsbegeleiding. Het blijkt dat de werkwijze niet veel verandert, maar dat er vooral inhoudelijk enorme verschuivingen plaats (gaan) vinden.

De diverse automatiseringsproducten worden niet uitgebreid beschreven, maar geplaatst binnen het kader van de werkwijze van de dierenarts. Drie vragen staan centraal: Wat wil een dierenarts, hoe wil hij dit bereiken en welk gereedschap heeft hij tot zijn beschikking, dat wil zeggen welke informatiseringsproducten staan dierenartsen ter beschikking bij hun bedrijfsbegeleiding?

De NCI is een branche-organisatie voor dierenartsen. Zij stelt zich ten doel de kwaliteit van de uitgeoefende diergeneeskunde te verbeteren met behulp van informatisering en automatisering. De NCI levert geen softwarepakketten. Dit garandeert haar onafhankelijkheid ten opzichte van softwareleveranciers bij het ontwikkelen van standaards.

Trefwoorden: dierenarts, bedrijfsbegeleiding, diergezondheid, veterinaire analyse-systeem

Dierenarts en diergezondheid

Hoe komt het toch dat er naast dierenartsen zoveel andere deskundigen op het terrein van diergezondheid werken? Diergezondheid is toch des dierenarts? Is dit omdat dierenartsen werk hebben laten liggen? Of is er meer aan de hand? Naar mijn mening is het laatste het geval. Meegroeïend met de omstandigheden verschuiven we grenzen. Van curatief, via retrospectief naar preventief. Vroeger genazen wij, dierenartsen, het enkele zieke dier. Nu beschouwen we een zieke dier als een alarmbel voor de gezondheid van de koppel. Subklinische symptomen, dat wil zeggen symptomen die er al zijn voordat de gezondheid werkelijk geschaad wordt, krijgen de volle aandacht. Het dier krijgt niet eens meer een kans om ziek te worden. En binnenkort willen we grip krijgen op de factoren die een dier in de subklinische fase kunnen brengen. Risicofactoren zijn: huisvesting, voeding, klimaat, hygiëne, productieniveau en -proces en management. Het is niet zo gek dat deze vergaande deskundigheid niet meer in één persoon (of beroep) te verenigen is.

De verschuivingen die hierboven genoemd zijn, worden (nog) niet weerspiegeld in het automatiseringsgereedschap van de dierenarts.

Werkwijze en wensen

Van alle dierenartsen is 70% werkzaam in de sector landbouwhuisdieren. Het werk van deze dierenartsen bestaat voor het grootste deel uit bedrijfsbegeleiding. Deze dierenartsen werken niet alleen meer met een scalpel en klauwmes, maar met EDI en IT. Deze dierenartsen willen een tevreden veehouder, willen kwalitatief hoogwaardig, maar betaalbaar werken en willen blijven. Hoe bereiken we dit?

Vanzelfsprekend dat automatiseringsproducten voor dierenartsen moeten aansluiten bij hun werkwijze. Bedrijfsbegeleiding betekent meer dan een regelmatig bedrijfsbezoek, al dan niet inclusief 'rectaal tourisme'. Het is ook een planmatig vastleggen van handelingen en adviezen. Bijvoorbeeld door elk kwartaal een overzicht te geven van sterke en zwakke punten van het bedrijf.

Het betekent vooraf huiswerk maken: kengetallen en trends bekijken, diergroepen eruit lichten, gegevens interpreteren en onderlinge samenhang analyseren. Goed voorbereid, weet de begeleidende dierenarts wat hij op het bedrijf zal aantreffen. Op het bedrijf zelf bepaalt hij door inspectie van de probleemdieren of het probleem in de juiste verhouding staat met het cijfermateriaal of juist niet. Immers alles is retrospectief. Het kijken naar de dieren en het luisteren naar zowel dier als veehouder is essentieel. Daarna is het tijd voor een evaluatie, wordt de cirkel (plan, uitvoering, controle) bijgesteld en moeten praktisch bruikbare adviezen op tafel komen.

Voor de meeste veehouders is diergezondheid een sleutelbegrip voor kwaliteit geworden. Ziekte staat gelijk aan slechte kwaliteit. Zij willen de gezondheid van de producerende veestapel optimaal houden. Deze veehouders reiken genoeg gegevens aan. De dierenarts moet daarmee in staat zijn een probleem aan te wijzen, adviezen aan te reiken en prognoses te geven. Daarnaast is er een groep veehouders die nog nauwelijks gegevens vastleggen. Deze houden het dierenartsenwerk liever incidenteel in plaats van structureel. Dit zijn geen kritische managers, maar bezorgde dierhouders. Deze bedrijven worden niet regelmatig bezocht en van gezondheidsbewaking is geen sprake. Eigenlijk is dit de groep die het meeste begeleiding nodig heeft!

EDI en andere tools

Met deze werkwijze van de dierenarts in het hoofd, wordt naar een aantal tools gekeken. Voor de wat minder intensief begeleide veehouders zijn er twee automatiseringsproducten in gebruik. De eerste, de eenvoudigste, is de module 'statistiek op de factuur'. Het is bedoeld als een opstapje voor de

matig-geïnteresseerde veehouder. Er wordt een kleine, eenvoudige analyse gedaan op de gescheiden factuur voor rund en varken. Het medicijngebruik over het afgelopen jaar/kwartaal/maand wordt iets inzichtelijker en biedt mogelijk aanknopingspunten voor een gesprek. De gespecificeerde factuur van de dierenarts kan mogelijk uitgebreid worden met een attribuut 'reden van toepassing', wat de waarde van de analyse kan verbeteren. Het is de bedoeling dat een dergelijk gesprek de veehouder voldoende motiveert om zélf te gaan registreren.

Een andere mogelijkheid om registratie te stimuleren biedt de combinatie van de vruchtbaarheidsmodule met EDI-NRS. De vruchtbaarheidsmodule is bedoeld om eens per 3, 6 of 12 maanden een bedrijf 'door te lichten'. De gegevens zijn afkomstig van het NRS en worden eenmalig opgehaald en ingelezen. De dierenarts krijgt daarmee een globale indruk van de vruchtbaarheidsstatus van het bedrijf en kan dit samen met de veehouder bespreken. Hopelijk met hetzelfde resultaat als hierboven, namelijk dat de veehouder concludeert dat bewaking van de bedrijfsgezondheid rendeert.

Veehouders die jaren geleden al inzagen dat bewaking van de gezondheid rendabel is, legden gegevens vast in VAMPP. Een van de doelen van VAMPP was en is het verbeteren van de kuddegezondheid door klinische en subklinische ziekte te reduceren en daarmee bij te dragen aan inkomen en productiviteit. Dit gebeurde vroeger op de pc bij de dierenarts. VAMPP was zowel een managementsysteem als analysesysteem.

Tegenwoordig hebben de meeste van deze veehouders een eigen managementsysteem. Met behulp van een EDI-dap module (dap staat voor dierenartspraktijk) worden de gegevens van de veehouder naar het systeem van de dierenarts getransporteerd. Op deze manier kan de dierenarts zich voorbereiden op zijn bedrijfsbezoek met gegevens die up to date zijn. VAMPP-rund is de laatste jaren meer en meer omgebouwd tot een analysesysteem voor veterinaire gebruik. De plannen voor een totale ommezwaai naar een sec advies- en begeleidingssysteem voor dierenartsen zijn in een vergevorderd stadium. Voor VAMPP-varken is het einde al genaderd: het VAB-zeug is al geïntroduceerd. De retrospectieve aanpak van VAMPP heeft

jarenlang goede diensten bewezen, maar het is inmiddels wel bekend dat dit niet de allerbeste methode is om ziekte te voorkomen. Meer grip op diergezondheid is nodig: het potentiële risico van introductie en spreiding van infectieuze agentia in een bedrijf is verhoogd door toegenomen handel in dieren en producten, de vrije EG markt en de variatie in diergezondheid in de EG en de grotere mobiliteit van alles en iedereen. Nationale bestrijdingsprogramma's worden zwaar op de proef gesteld en de veehouder is (te?) zwaar belast met de verantwoordelijkheid voor ziektepreventie. De sector wil dieren vrij van bepaalde ziekten en producten vrij van agentia. Verbetering van diergezondheid reduceert het diergeneesmiddel verbruik en de residuproblematiek.

HACCP

Productieprocessen worden niet langer als totaal onafhankelijk beschouwd maar worden als een logische keten opnieuw gedefinieerd. Ook dierenartsen zijn een onderdeel van het productieproces geworden en gezondheid moet procesmatig benaderd gaan worden. Gezondheid is een typisch kwaliteitskenmerk geworden.

Als diergezondheid meer preventief benaderd moet worden, wat impliceert dat vaccinaties en medicaties gereduceerd moeten worden, moet er meer energie gestopt worden in identificatie en kwantificatie van de risicofactoren. Alleen op deze manier kan je de veehouder vertellen welke preventieve maatregelen voorrang hebben. Dit gaat veel verder dan huidige systemen aankunnen.

Ter illustratie het volgende eenvoudige voorbeeld: er is een methode waarmee een veehouder op gezette tijden de kwaliteit van het beenwerk peilt. De zogenaamde pootscore kent de volgende indeling:

- 1 = normaal
- 2 = dubieus
- 3 = kreupel

Veel veterinaire kennis is er niet voor nodig om te beseffen dat een koe met de score dubieus een potentiële drie is. Als de veehouder deze groep dubieuze dieren een keertje vaker bekapt en voetbaden geeft, gaan er over de hele linie de volgende keer wat meer dieren van score 2 naar score 1 in plaats van 2 naar 3.

Als de dierenarts binnenkort werkelijk preventieve adviezen wil aanbieden, betekent dat dus dat meetinstrumenten moeten worden ontwikkeld die ver voor het klinische stadium een betrouwbare waarde geven. Men wil immers kunnen ingrijpen in het subklinische stadium. De dierenarts moet de redenen waarom een dier subklinisch wordt, de risicofactoren, structureren en valideren. De HACCP-aanpak uit de voedingsketen, een hybride strategie van kwaliteitscontrole op zowel productieniveau als productniveau, zal ook bruikbaar blijken voor diergezondheid.

Bijblijven

Onder druk van 'zijn omgeving' wil de veehouder meer. Centraal gezag heeft veehouders en dierenartsen verplicht bepaalde kwaliteitsrichtlijnen in acht te nemen. Dit heeft geleid tot aanbieden en gebruikmaken van diensten van dierenartsenpraktijken die een omschreven en gecontroleerd kwaliteitsbeleid voeren. Certificering van dierenartspraktijken is een gevolg.

Voor alle tools geldt dat de informatie die de dierenarts gebruikt voor de bedrijfsbegeleiding 'up to date' en zo volledig mogelijk moet zijn. Niet alleen recente bedrijfsgegevens van de veehouder, maar ook informatie over wat zich in zijn regio afspeelt en gaat afspelen is van groot belang. Alle gegenereerde informatie is afhankelijk van het correct registreren van de veehouder. Een probleem kun je alleen signaleren op basis van correcte kengetallen. Andersom zal de uitkomst van de analyses weer sturend kunnen werken op de kwaliteit van de registratie van de basisgegevens.

Om correct te kunnen registreren is kennis nodig. Zowel veehouders, dierenartsen, maar ook andere begeleiders blijken een grote behoefte te hebben aan deze specifieke kennis. Het kunnen omgaan met kengetallen, gerichte analyses doen zonder angst 'iets over het hoofd te zien' blijkt een vak apart te zijn.

Een dierenarts heeft in zijn verzorgingsgebied gemiddeld ongeveer 10.000 fokzeugen of 5000 stuks rundvee. Bedrijven worden gemiddeld elke twee à drie weken bezocht. Met deze aantallen moet je wel snel en gericht kunnen lezen. Vlot inzicht in de kern

van het probleem en selectief verder analyseren, moeten ervoor zorgen dat men niet verdwaalt in de cijfers. Een echt automatisch monitoringssysteem, dat zelf de gegevens interpreteert en de onderlinge samenhang analyseert, is er niet.

Samen met de veehouder is de dierenarts steeds bezig met de vragen: hoe handhaven we de huidige kwaliteit en hoe kunnen we een betere kwaliteit bereiken.

Een typerend voorbeeld van een project, waarin het leren registreren, omgaan met kengetallen en protocollen centraal staat, is de cursus STO (STandaard kengetallen Overzichten). Alle rundvee managementsystemen zijn in staat STO's uit te draaien. Dierenartsen hoeven zich dus niet te verdiepen in de werking van het programma om een overzicht te krijgen. Op ieder bedrijf met een eigen managementsysteem heeft hij een krachtig meetinstrument in handen om de status van de koppelgezondheid te beoordelen.

Hij beoordeelt het bedrijf door te vergelijken. Vergelijken met vorige periodes, met andere bedrijven of met streefwaarden en normen. Hij heeft in ieder geval een 0-meting (de huidige kwaliteit).

Hoe belangrijk een 0-meting is, merken we

bij de gezondheidsmodule voor de zeugenhouderij. Gestandaardiseerde gezondheidsregistratie is nieuw voor deze sector. Net als de kengetallen die voor de monitoring gedefinieerd zijn. De eerste veehouders en dierenartsen die hiermee aan de slag gingen, hadden geen idee wat normaal was. Zij zagen een getal, maar wisten niet wat het betekende. Zij merkten de volgende periode een enorme fluctuatie op, maar konden die niet beoordelen. Pas na negen maanden registreren kwam er lijn in. Toen pas werd een beetje duidelijk welke factoren welke invloed hebben. Aangezien op dit moment ongeveer vijftig zeugenhouders beginnen met een gestructureerde gezondheidsregistratie, kunnen we pas over een jaar vertellen hoe goed dit meetinstrument is.

Internet

Tot slot nog een tweetal projecten die de dierenarts helpen bij te blijven. Het zijn PREX en Vet on the Net. PREX is een literatuur opzoek systeem dat via Internet te bereiken is. Vet on the Net is de veterinaire site op Internet. Studenten zoeken alle relevante onderwerpen op Internet bij elkaar en rubriceren die. Zo kan een pluimveedierenarts snel een overzicht opvragen van alles

wat op het gebied van pluimvee op het net te vinden is. Dit geldt ook voor rund, varken, hond/kat en bijzondere dieren. De uitdaging zit in het up to date houden en in de validatie van het geheel. Practici zullen de adressen van een rapportcijfer moeten voorzien, om structuur aan te brengen in deze weliswaar gerubriceerde, maar toch nog amorfe brei van adressen.

Ook voor dierenartsen geldt dat alleen diegene die snel een weg weet te vinden in de overvloed aan informatie, in staat is goed gedocumenteerd werk volgens een hoge standaard af te leveren, dat voldoet aan de kwaliteitseisen die de keten stelt.

Literatuur

Bij de auteur is een lijst met referenties beschikbaar. @